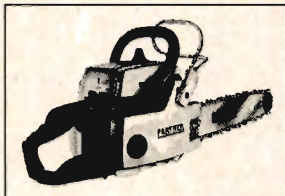

DET DANSKE HEDESELSKAB

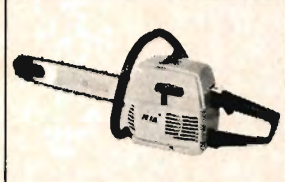

En PARTNER passer altid...

Heltid · R 523

R 522 og R 517 – alle professionelle motorsave med stor ydeevne, god balance, servicevenlige og fremfor alt – gennemprøvede modeller.
R 523 og R 522 har kædebremse, opvarmede håndtag, tyristorænding og henholdsvis 65 og 55 cm³ motor.

Deltid · R 16

Partner R 16 er den professionelle sav for den, som ikke hver dag arbejder i skoven. R 16 er en sav i den populære prisklasse, men opfylder alligevel de højeste krav om driftssikkerhed.

R 16 har en motor på 55 cc, som giver 3,5 hk DIN.

Fritid · Mini P

Partner Mini P er en handy hobby sav, som alle kan håndtere. Mini P er ideel for gartnere, landmænd, villa- og sommerhusejere.

Mini P vejer kun 3,6 kg.
Leveres også afvibreret under betegnelsen Mini-Pa.

Forhandlere:

JYLLAND

Århus: A/S L. Hammerich & Co. Grønnegade 57. (06) 12 71 55.
Esbjerg: Sædding Plæneklipper service. Håndværkervej 9. Tlf. (05) 15 18 84.
Horsens: Horsens Værktøjsmagasin. Hede Nielsensvej 2. Tlf. (05) 62 62 11.
Norresundby: Per Jørgensen. Thistedvej 100. Tlf. (08) 17 37 33.
Randers: Midtjysk Partnerservice. Haraldsvej 30. Tlf. (06) 42 17 77.
Ringkøbing: Smedegades Motorværksted. Tlf. (07) 32 09 92.
Silkeborg: Motorcentrum, Funder Vestervang 32. Tlf. (06) 85 13 10.
Vejler: Kikkels Auto, Nr. Torv 2. Tlf. (05) 82 12 12.
Åbenrå: Sønderjysk Partnerservice, Posekar, Flensborgvej 86. Tlf. (04) 62 48 70.

FYN

Odense: Hansen & Kiilsholm, Bjerggade 24-26. Tlf. (09) 11 75 32.

BORNHOLM

Rønne: Scooter Centralen, Vimmelskæft 28. Tlf. (03) 95 21 76.

SJÆLLAND

Helinge: Haveudstyr, v/Garnor Hansen. Tlf. (03) 29 42 85.
Herfølge: Leif Ebbe, Fårøvej 2. Tlf. (03) 67 45 66.
Hillerød: Mekaniker Kaj Nielsen, Gadevang. Tlf. (03) 26 89 62.
Holme Olstrup: Vapa, Toksværd. Tlf. (03) 76 22 82.
København: A. Jansen Salg og Service Slagelsevej 78. Tlf. (03) 51 05 89.
Nykøbing F.: Vilh. Rasmussen, Gåbensvej 70, Kraghave. Tlf. (03) 85 11 09.
Slagelse: L. Ulrichs Iseknæm, Smedegade 2. Tlf. (03) 52 00 01.

STORKØBENHAVN

København N.: Firma H. P. Vangskov, Jørgvej 115. Tlf. (01) 72 TA 831.
Lynby: Johs. Fog A/S, Rolighedsvej 12. Tlf. (01) 87 10 01.
Lynby: Lynby Frøhandel, Jernbanevej 2. Tlf. (01) 87 20 31.
Vedbæk: J. P. Andersen, Stationsvej 12. Tlf. (01) 89 11 04.

Porositrør

Det moderne dræningsmateriale for vanskelig dræning

DANSK POROSIT^A/s

Telefon (06) 14 22 22
Strandvejen 96 . Århus C
Øst for Storebælt:
JYSTRUP
Telf. Ortved 03628 - 300

Alt i betonvarer

efter D. S. 400 til
vandløbsreguleringer og
afvandingsarbejder
Spunsplanker
Trekantmærke nr. 20.

»LØVEN«

Betonvare- og mørtelfabrik
Skjern - Telefon (07) 35 12 44

● Tegn abonnement på ●
Hedeselskabets Tidsskrift ●

Diana skovtjære

Natriumnitrit

v. skovrider Tage Hansen
tlf. (03) 83 44 96

BRAGEET ^{Filter} DRÆNRØR

Godkendt efter fælles nordisk standard under DS-2077.1

BRAGE PLAST . 06 - 28 26 00

Danmark har i grunden meget vand... Drænoplast-kokos løber med det overflødige

Drænoplast-kokos er fuldt omviklet med kokosfibre i en tykkelse på ca. 1 cm. Ved kontrollerede forsøg har det vist sig, at **Drænoplast-kokos** fuldfiltrerrør har 4 til 6 gange større vandindstrømningshastighed end nøgne rør.

Drænoplast-kokos nedlægges i én arbejdsgang. Det sparer besvær og omkostninger til kørsel og nedlægning. Leveres i ruller på op til 200 meters længde - har en meget lav egenvægt, ca. 350 gr. pr. løbende meter ved 50 mm diameter.

Drænoplast-kokos er svaret, når det drejer sig om hurtig afvanding af marker, sportspladser, vejanlæg m.v., idet De sikrer en konstant dræning.

Drænoplast-kokos - den ideelle og mest økonomiske løsning.

Drænoplast-kokos er DS-mærket og kontrolleres efter DS/R 2077.

Har De dræningsproblemer, så ta' en uforbindende kontakt med os.

Drænoplast-kokos - bedst i det lange løb

- Ja, jeg/vi ønsker uforbindende besøg af en konsulent
- Ja, send mig/os uforbindende yderligere oplysninger

Navn _____

Adresse _____

Postnr. _____ by _____

Telefon _____

Dybbøl Import & Eksport A/S

Tværvej 1 · 6400 Sønderborg
Telefon 04 - 42 54 38

Dansk stålgærde
- effektiv indhegning

NKT

AKTIESELSKABET
NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER
Gl. Banegaardsvej 25 . 5500 Middelfart
Tlf. (09) 41 10 30

198

MARKVANDING

DANREGN

SPECIALFIRMA · FORLANG TILBUD
BRANDE · TLF. 07-18 0755*

- HUSK AT MELDE FLYT-
- NING til postvæsenet!

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringselskab

tegner forsikring for genplant-
ningsværdien for nåletræsplan-
tager overalt i Danmark. - Ind-
skud én gang for alle 2 kr. pr.
ha, dog ikke under 5 kr. pr.
forsikring.

Årlig præmie og maksimum-
erstatning:

0,75 kr. pr. ha	1050 kr.
1,00 kr. pr. ha	1400 kr.
1,50 kr. pr. ha	2100 kr.
3,00 kr. pr. ha	4200 kr.
4,50 kr. pr. ha	6300 kr.

Vedtægter og indmeldelsesblank-
etter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR
I VIBORG

Telefon (06) 62 61 11

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon (08) 17 10 55

Alt i betonvarer efter D. S. 400

PBI-rør 1-2 meter, fliser og kantsten. Alt i LECA-
elementer og -murmateriale. Renseanlægget TRIX.

PVC-DRÆNRØR

altid på lager

Leveres omviklet med filter af fibertex,
kokos eller halm.

Nyrup Plastrør A/S

MIDTSJÆLLANDS HALMVAREFABRIK

4380 Nyrup - Tlf. (03) 60 31 00

STRIPPER
 har flere
 fordele
 end den første
 »3 - i - en'er« ...

(- den både afkvister
 afkorter og bunke-
 lægger i én arbejds gang)

Maskinens maksimale kapacitet ligger på 90-100 træer pr. effektiv time.

Iflg. Skovteknisk Instituts tidsstudieprøver:

7 cm brysthøjdediameter 75 træer pr. time x)

10 cm brysthøjdediameter 60 træer pr. time

13 cm brysthøjdediameter 45 træer pr. time

x) effektiv tid + 30 % driftsteknisk tillægstid.

MIDTJYDSK HYDRAULIK A/S

Pårup pr. 7442 Engesvang
 Tlf. (06) 86 52 22

Ny og bedre skovsav

JOBU LP4/LP40

**5,9 kg koncentreret ydelse,
 slidstyrke og sikkerhed.**

JOBU lancerer nu Nordens
 letteste sav i sin klasse
 (48 ccm). Den har alle
 brugs- og sikkerhedsmæssige
 egenskaber som må kræves
 af en virkelig skovhuggersav.
 Prøv **JOBU LP4/LP40**
 hos os!

Alt i skovredskaber fra

ES JOBU

Vi skaffer Dem hvad De mangler
 fra Norges ledende leverandør
 af skovredskaber.

Import - En gros - Salg - Service

JOBU Skov- & Sikkerhedsudstyr

v/ Steen Andersen - Holmevej 9 - 7361 Ejstrupholm - Tlf. 05 - 77 28 04

Drænrør

Mursten

Tagsten K 21

Romadæk

A/S De forenede Teglværker

Lysbro Teglværk . Paarup Teglværk

TEGLVÆRKERNES SALGSKONTOR
SILKEBORG a. m. b. a. - Torvet 14 - Tlf. (06) 82 12 00

Findelt

85 % Faxe jordbrugskalk

AKTIESELSKABET

FAXE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16 1220 København K Telefon (01) 13 75 00

Paludans Planteskole $\frac{A}{S}$

Klarskov - 4760 Vordingborg

Telefon (03) 78 20 09

SKOVPLANTER, LÆ-, HÆK- og HEGNSPLANTER

A L. HAMMERICH & CO
S GRØNNEGADE 57 - 8000 ÅRHUS C

TELEFON (06) 12 71 55

DRÆNRENSNING

Spuling af forurenede drænsystemer og vandrør foretages med højtryksmaskiner.

Henvendelse kan ske til Hedeselskabets lokale kontor eller til hovedkontoret,

8800 Viborg,

telefon (06) 62 61 11, lokal 244.

Dansk Skovkontor $\frac{A}{S}$

SKOVBRUGSREDSKABER, SKOVHEGN, SKOVBRUGSKEMIKALIER

Vi fører diverse ukrudts- og skadedyrsmidler til **SKOVKULTURER**, bl. a.

GRANULERET ATRAZIN

samt en del andre granulater, svampemidler m. v.

Postbox 1
4700 NÆSTVED

Forlang venligst katalog-76

Telefon
(03) 80 01 10

Nr. 2

15. marts 1976

97. årgang

Hedeselskabets Tidsskrift

I nummer 2:

Kystsikringslaug
Landvinding
Læ fra bladløse
Dødsfald
Nørreådalen I-II
Ecuador II
Højvande i Limfjorden
Sølvbæger for landbo-
flid
Foregangsmand ved
læplantning

Redaktør:

Hans Sigfred Knudsen

Hedeselskabets Tidsskrift
udgår 8 gange årligt
til medlemmer.

Medlemsbidraget er
årligt mindst 20 kr.
eller én gang for alle
mindst 200 kr.

Signerede artikler i
Hedeselskabets Tidsskrift
udtrykker ikke nødven-
diggvis selskabets syns-
punkter.

Tryk:

Carlo Mortensens
Bogtrykkeri, Viborg.

Tidsskrift-redaktion

og annonce-ekspedition:

Hedeselskabet,
Postbox 110, 8800 Viborg
Telefon (06) 62 61 11.

Annoncepris: 1,50 kr./mm

Forsiden:

Landskonsulent Frode
Olesen ved et 3-rækket
løvtræhegn. Læeffekten
af disse hegn med og
uden blade er blevet un-
dersøgt, og forskellen er
mindre end først antaget.
Forsøget med vindmålin-
ger er omtalt inde i bla-
det.

Forsøg på at skabe kystsikringslaug på Thyholm

Det er ikke kun det magtfulde Vesterhav, der gnaver i de danske kyster. Ved de større fjorde kan der også i forbindelse med stormvejr ske nedbrydning af landet, og et aktuelt eksempel kan tages fra Thyholms vestkyst, som bølgeslaget fra Nissum Bredning gør indhug i.

Den største skade er sket på en 2 km lang strækning ved Floulev, hvor der over en årrække er forsvundet en kystbræmme af 20-80 meters dybde, en beregning, som Hedeselskabet har foretaget på grundlag af gamle landmærker. Landmændene har ikke alene mistet jorden, men de har også betalt skat af arealer, som nu er del af bredningen.

For at skabe en landfast front mod strøm og bølger har de lokale landøkonomiske foreningers planteavlsudvalg indbudt interesserede lodsejere til møde i den hensigt at få dannet et kystsikringslaug, der formentlig vil være det første i Danmark. Henvendelsen var rettet til landmændene i det mest truede område ved Floulev. Senere er tilbuddet om at være med til kystsikring givet til alle lodsejere på Thyholms vestkyst fra Oddesund til Draget, en strækning på ca. 10 km. Hedeselskabet har påtaget sig at udfærdige de nødvendige ansøgninger og tegninger.

En landmand ved Floulev har i nogen tid eksperimenteret med forskellige høfdetyper og gjort den iagttagelse, at betonstøbte blokke er et virkningsfuldt værn. Men da private ikke må bygge høfder på stranden uden Kystinspektorets og Fredningsnævnets godkendelse, skal de to instansers syn på sagen indhentes, før den skitserede kystsikringsplan kan realiseres.

Landvinding i Smålandshavet

Inddigningen af Smålandshavet kan blive vort fornemste bidrag til århundredets vigtigste opgave, siger Næsgård-forstanderen.

— Vi har ikke mere end 2,9 mill. ha landbrugsareal, og heraf inddrages årligt 10.000-15.000 ha til veje, byggepladser med mere. Det svarer til et tab i jordareal på størrelse med Lolland-Falster på blot 10 år, skriver forstander P. Hartvig Larsen, Næsgård Agerbrugsskole, i Landbo Nyts januar nummer.

Når først landbrugsjord er blevet bebygget eller blevet belagt med asfalt, bliver ingen produktion mere på disse arealer. Vi har længe nok levet med den opfattelse, at jord havde vi nok af. Skulle det gå galt, kunne vi vel altid få fødevarerne fra mere primitive lande. Det er denne misforståelse, der må og skal overvindes hurtigst muligt. Vi må standse ethvert frådseri med landbrugsjord. Og vill vi være lidt fremsynede, burde vi gå gang med en planlægning, der sikrede, at udviklingscentre ikke lægges på den bedste jord.

Vi burde dernæst starte en fremtids planlægning, der tog sigte på indvinding af nye landbrugsarealer fra havet. Vi har mange muligheder derfor.

Jeg har tidligere foreslået at inddige Smålandshavet. Ved denne inddigning ville man indvinde et jordareal, der næsten ville være på størrelse med Lolland-Falster. De fleste diger, der skal trækkes, vil gå over lavvandede områder, og inddigningen vil ingenlunde være vanskelig eller mere kostbar end den indvinding, som hollænderne for længst har foretaget i Zuidersøen. Dette ville blive vort fornemste bidrag til århundredets vigtigste opgave.

Dødsfald

Ingeniør Frede Møller, der indtil d. 1. august 1975 var ansat ved kulturteknisk afdelings distriktskontor i Kolding, døde efter et kort sygeleje den 14. februar i en alder af 60 år.

Ingeniør Møller var født på Horsens-egnen og var udlært murer, inden han begyndte sin uddannelse på Horsens Teknikum, hvor han i 1939 tog eksamen som bygningsingeniør.

Han blev ansat i Hedeselskabet i 1939, først ved teknisk afdelings kontor i Viborg og dernæst i 35 år ved afdelingens distriktskontor i Slagelse.

Ingeniør Møllers arbejdsområde var Fyn med omliggende øer, og der var

vel næppe et pumpelag, en kommunalbestyrelse eller en teknisk forvaltning, som han ikke havde kendskab til. Mangfoldige er de arbejder, som Møllers navn er knyttet til, og hvor han i lodsejernes og Hedeselskabets fulde tilfredshed har forestået arbejdernes gennemførelse med stor dygtighed og flid, hvad enten det drejede sig om kulturtekniske eller miljøtekniske opgaver.

Det var med stor beklagelse, Hedeselskabet modtog hans ansøgning om førtidspension fra d. 1. august 1975.

Ingeniør Møller følte sig stærkt knyttet til Fyn, hvor han og hans kone havde bygget sig et dejligt sommerhus ved Båring Vig, hvor han havde glædet sig til at tilbringe en stor del af sit otium. Mange tanker om år i denne tid til fru Møller, for hvem hans alt for tidlige bortgang er et uerstatteligt tab.

E. B. Jacobsen.

God lævirkning af bladløse løvtræhegn

Da der ikke i større omfang foreligger undersøgelser over flerrækkede løvtræhegns lævirkning, er der i de 3 år 1973-75 gennemført målinger af læeffekten ved hegn af forskellig alder, højde og udformning, skriver landskonsulent Frode Olesen i PLANTEAVLSARBEJDET 1975.

Ved måling af hegnes virkning i henholdsvis beløvet og ubeløvet tilstand kan der opnås grundlag for en vurdering af, hvilke udtyndingsarbejder der kan tilrådes, når der samtidig tilstræbes en passende tæthed i den bladløse periode, hvor der kan være risiko for jordfygning.

Hegnes lævirkning i ubeløvet tilstand virker umiddelbart overraskende. Et 3-rækket 3 meter højt hegn i Nustrup havde en gennemsnitlig læeffekt på 36 pct. som gennemsnit for området 0-20 gange hegns-højden og en mærkbar lævirkning ud til en afstand på 90 meter.

I Sandmosen ved Tranum var der foruden 3 rækker løvtræer også plantet en række sitkagran. Højden var 7 meter, og den gennemsnitlige effekt i en afstand af 20 gange hegnshøjden var i bladløs tilstand 39 pct. I bladløs tilstand fordelte hegnet læt bedre, end når det bar løv.

På Birkelse Hovedgård bestod et 3-rækket 8 meter højt hegn af Berliner-poppel, elm, el og tjørn. Uden løv havde hegnet en mindre virkning end fornævnte, 26 procent i gennemsnit ved 20 gange hegnhøjde. Hegnet havde som helhed en god virkning over et areal af 120 meters bredde.

Der er i de senere år anlagt 2000-3000 kilometer flerrækkede løvtræhegn til afløsning af ældre granhegn.

Dødsfald

— Når jeg bliver gammel, vil jeg lave træskostøvler, sagde den 80-årige skovarbejder *Carl Nielsen*, Vejrumbro, da tidskriftet bragte et interview med ham for 3 år siden. Han arbejdede da hver dag for Hedeselskabet i egnens plantager, fordi han ikke kunne undvære skoven, dens dyr og sidst, men ikke mindst, *arbejdet*. Siden 1943 havde han arbejdet for selskabet, først i det flyvende korps og senere under Hedeselskabets 3. plantagedistrikt.

Carl Nielsen nåede ikke at afslutte sin tilværelse som træskomager, for midt i februar døde han, 83 år. Indtil et par dage før sin død var han virksom med sin motorsav.

I 30'erne, når det var småt med arbejde, lavede han træskostøvler, og han følte, at her havde han en beskæftigelse at falde tilbage på, hvis arbejdet i skoven måtte høre op.

Carl Nielsen var i en sjælden grad begavet med flid, håndelag og alsidighed. I de 4 år fra 1922, da Viborg-Fårup-Mariager-jernbanen blev anlagt, regulerede han

Carl Nielsen.

en træjedel af banelegemets skråninger med 1½ gang anlæg.

At andre færdigheder kan nævnes dræning, brøndgravning og brolægning, og skulle nogen have store sten flækket, var Carl Nielsen manden, der blev kaldt på. Sten skal behandles med varsomhed, sagde han. Hvis man slår lige så hårdt på en blød sten som på en hård, så bliver resultatet smuld, og det er sjældent hensigten.

I sin ungdom var Carl Nielsen en habil fodboldspiller og blandt eliten af de gymnaster, som opøvede deres færdigheder efter det lingske system.

hk

Ny metode ved planlægning af Nørreådalens benyttelse

Forsøg på fælles
landbrugs-, landskabs- og
byudviklingsplanlægning.

*Af byplanlæggerne Jens Johansen
og Peter Bredsdorff.*

Nørreå løber fra lidt syd for Viborg til lidt sydvest for Randers. Den egentlige ådal er ca. 40 km lang. Åens fald er yderst ringe (mindre end 0,1 ‰). Dette medfører at også vandhastigheden er ringe, og at risikoen for opstuvninger er stor – forårsaget af højvande i Randers Fjord og Gudenåen.

I nyere tid er problemerne øget ved kloakering af de byer og virksomheder der ligger i dens opland. Uanset renseanlæggenes kvalitet forøges næringsmængden i vandet og i værste fald giftiggøres det.

Den brede dalbund er fra gammel tid udstykket i engparceller til landbrugsejendommene på de omgivende, 30-40 m højere liggende, plateauer. Engstykkerne er ikke mere et uundværligt tilbehør til et landbrug, og under de ugunstige forhold – oversvømmelser, til en vis grad forgift-

ning – ligger en del af dem udyrket hen og springer i krat. En samling i større engparceller er en af forudsætningerne for fortsat landbrugsdrift.

Tilgroningen går bl. a. ud over den åbenhed, som er en del af dalens landskabelige værdi. Fra et landskabssynspunkt må man ønske sig en fortsat landbrugsmæssig anvendelse. Endvidere bedre adgang for (gående) færdsel i og langs dalen.

Herudover har der været en vis tilflytning til de omliggende lokalsamfund, som har en selvfølgelig interesse i at have nogle særlige naturkvaliteter at tilbyde deres beboere.

Disse problemer har trængt sig på længe og der har da også, hidtil uden held, været gjort forsøg på at forbedre forholdene.

*

I 1971-72 tog en gruppe af interesserede i de nævnte spørgsmål, herunder to kommuner, fat på problemerne. Gruppen kalder sig »Initiativgruppen for en fællesplan for Nørreådalen«, og den lagde ud med en »skitse til en fællesplan« fra februar 1972, der siden er fulgt op af »program for planlægningsarbejdet« af marts 1975.

Initiativgruppens hensigt med arbejdet er, at fremkomme med en plan, der skal vise mulighederne for at

1. forbedre den jordbrugsmæssige drift samt skitsere en fremtidig jordbrugsstruktur
 2. sikre landskabets karakter og skønhedsværdier
 3. forbedre offentlighedens rekreative anvendelse af dalen
 4. genskabe et sundt biologisk miljø.
- Fremgangsmåden er, ifølge det fremlagte problem at udarbejde følgende rapporter:*

- 1: Landbrugsanalyse
- 2: Landskabsanalyse
- 3: Byudvikling
- 4: Skitse til en fællesplan.

På foranledning af Viborg og Tjele kommuner har Hedeselskabet nu fremlagt en landbrugsanalyse for ca. 15 km af ådalens øverste dele. Undersøgelsen er fremlagt som »Nørreådal – Landbrugsanalyse 1a Rinds-holm-Viskum« i vinteren 1975/76.

Af de fire rapporter foreligger således nu den første for ca. en trediedel af ådalen (»1a«). På baggrund af analyser af arealbenyttelse, topografi, jordbund, fugtighed, dyrkningsanalyse m.m. skitseres et projekt, hvori foreslås en væsentlig udvidelse af åens bundbredde fra Randrup bro (ved Bruunshåb, øst for Viborg) til udløbet i Gudenåen – uden nogen regulering iøvrigt. Udfra en ikke-landbrugskyndig bedømmelse ser skitseprojektet ud til at anvise en forbedring af alle de uønskede forhold – og velafvejnet i forhold til hvad der kan opnås og ikke opnås. Afstrømningsforholdene bliver forbedret, oversvømmelsernes antal reduceres, og en del jorder kan forbedres, der kan skabes færdselsmuligheder i ådalen, – det er næppe overvældende kostbart (der er slet ikke anført priser) og det er relativt enkelt at vedligeholde.

*

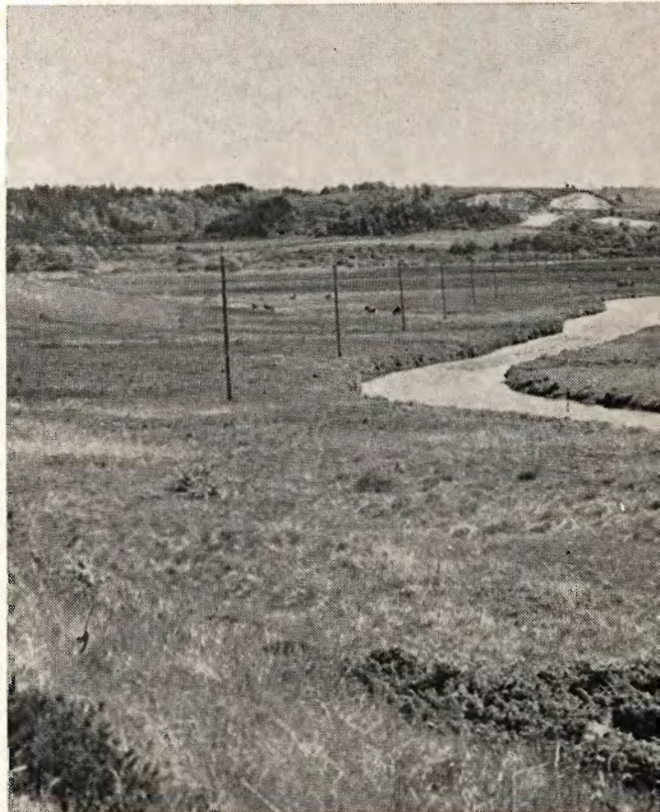
Landbrugsanalyse 1a er som nævnt blot første led i arbejdet – endnu mangler landbrugsanalysen for resten af ådalen (i Århus amtskommune) – for slet ikke at tale om de øvrige analyser, – arbejdet er godt begyndt, men der er et stykke vej igen.

Initiativgruppen betegner selv det samlede arbejde som *et eksperiment*. En koordinering af diverse special-

planer, som skal tilgodese forskellige interesse, er vel et af de mest brændende problemer i den offentlige planlægning idag – landsplanlægningen, regionplanlægningen og kommuneplanlægningen. Ofte står man med færdige planer for forskellige interesseområder, som så må søges fileet af efter hinanden. Det her omtalte eksperiment består i at søge afvejningen foretaget som led i selve planlægningsarbejdet.

Man må håbe, at det må lykkes initiativgruppen at få støtte til det samlede projekt som absolut ikke virker dyrt – samt naturligvis at eksperimentet må lykkes så godt, at det kan blive et forbillede for tilsvarende initiativer mange andre steder i landet.

Typisk parti fra Nørreådal.

Fællesplan for

Nørreådal

Landbrugsanalyse Ia, Rindholm-Viskum.

Fællesplanen for Nørreådal har været under opbygning siden vinteren 1971-72. Initiativgruppen, der består af repræsentanter for de omkringliggende kommuner, fredningsplanudvalgene i Viborg og Århus amter, lodsejerne, arkitektfirmaet Jørgen Jensen og Hedeselskabet udgav i 1972 notatet »Nørreådal, skitser til en fællesplan«. I relation hertil anmodede Viborg og Tjele kommuner i 1973 Hedeselskabet om at foretage en landbrugsanalyse for den øvre del af Nørreådal.

Landbrugsanalysen omfatter ca. 2000 ha, hvoraf ca. 800 ha findes i dalbunden. Den undersøgte strækning, der går fra Rindholm til Vislum, udgør ca. 15 km af ådalens samlede længde på ca. 40 km. Analysen er baseret på undersøgelser i marken, eksisterende kortmateriale, tidligere undersøgelser og projekter,

indsamlede oplysninger om ejerforhold m.v.

En analyse af ejerforholdene i ådalen viser, at selv om der er behov for sammenlægning af de små parceller, finder dette ikke sted. Den gennemsnitlige parcelstørrelse var i 1974 ca. 1,7 ha uden ændring over en tyveårig periode. Den gennemsnitlige afstand fra ejerens bopæl til parcellerne var 2,8 km.

Ved arbejdets praktiske gennemførelse blev det undersøgte område inddelt i afgrænsede områder, der med hensyn til benyttelse, topografi, jordbund og fugtighedsforhold var ret ensartede. Ved vurdering af de enkelte forhold, som har betydning for jordens landbrugsmæssige udnyttelse, anvendtes kodetal, der senere benyttedes til fastlægning af dyrkningsværdien. Analysemetoden er i nogen grad baseret på de lokale forhold, men kan med modifikation anvendes på andre lokaliteter.

Ved vurdering af mulighederne for rationel landbrugsdrift i relation til topografien (hældning m.v.) blev arealerne inddelt i fem grupper, tabel 1. Ved hældningsgrader over ca. 15 pct. er kørsel med moderne landbrugsmaskiner vanskelig. I det analyserede område må dalbunden karakteriseres som flad (kodetal 1),

Tabel 1. Topografi; kodetal, betegnelse og hældning.

Kodetal	Betegnelse	Anmærkninger
1	fladt	0-8 % hældning på hele arealet
2	svagt kuperet	8-15 % hældning på mindre end 15 % af arealet
3	kuperet	8-15 % hældning på mere end 15 % af arealet
4	stærkt kuperet	Over 15 % hældning på mindre end 15 % af arealet
5	meget stærkt kuperet	Over 15 % hældning på mere end 15 % af arealet

hvorimod dalsiderne er præget af stejle skrænter og ofte karakteriserede som meget stærkt kuperede (kodetal 5).

Ved jordbundsundersøgelserne skelnes primært mellem mineraljord og organogen jord (humus jord), tabel 2. Mineraljordens indhold af ler + silt anvendes til gruppering efter aftagende indhold, kodetal 1 til 6. De organogene jorde inddeles i dyndjord, dyndblandet lavmosetørv, lavmosetørv, højmosetørv og kærjord, kodetal 7 til 11. Til støtte for vurderingerne i marken blev der udtaget repræsentative jordbundsprøver til teksturanalyser. Dalbunden er hovedsageligt karakteriseret som lavmosetørv eller dyndblandet lavmosetørv. Dalsiderne og de svagt kuperede arealer ovenfor ådalen er i overvejende grad henført til gruppen alm. sandjord.

Til inddeling efter fugtighedsforhold blev benyttet tabel 3. Kodetalene 1 til 5 graduerer tilstanden fra velafvandet til områder med frit vand. Vurderingen i marken blev foretaget på grundlag af observationer over grundvandsspejlets beliggenhed og kendskab til plantesamfundenes afhængighed af fugtighedsforholdene. Som det var ventet, blev størstedelen af ådalen karakteriseret som meget vandlidende, og arealerne

Tabel 2. Jordbundstyper og kodetal.

<i>Mineraljord</i>		
Kodetal	Betegnelse	Ler + silt (vægtpct.)
1	svær lerjord	over 45
2	alm. lerjord	30-45
3	sandbl. lerjord	20-30
4	lerbl. sandjord	12-20
5	alm. sandjord	5-12
6	mager sandjord	0-5
<i>Organogenjord</i>		
Kodetal	Betegnelse	Org. materiale (vægtpct.)
7	dyndjord	(10-40)
8	dyndbl. lavmosetørv	(30-60)
9	lavmosetørv	(60-95)
10	højmosetørv	(90-98)
11	kærjord	(10-60)

ovenfor ådalen karakteriseredes som velafvandede.

For at få en samlet vurdering af jordens dyrkningsværdi på grundlag af delanalyserne for topografi, jordbund og fugtighedsforhold blev de forskellige kombinationer af kodetal henført til en af fem dyrkningsklasser. Et fladt, velafvandet areal med alm. lerjord, blev således henført til dyrkningsklasse 1, hvorimod et sumpet areal med lavmosetørv henførtes til dyrkningsklasse 5. Hovedparten af de analyserede arealer er i dyrk-

Tabel 3. Fugtighedsforhold; kodetal, betegnelse og omtrentlige grundvandstand.

Kodetal	Betegnelse	Omtrentlige grundvandstand
1	velafvandet	mere end 100 cm under terræn
2	vandlidende	ca. 80 cm under terræn
3	meget vandlidende	ca. 50 cm under terræn
4	sumpet	ca. 20 cm under terræn
5	vandområder	lig med eller over terræn

ningsklasse 2 og 3. I ådalen er fugtighedsforholdene klart begrænsende for dyrkningsværdien, og en eventuel forbedring i afvandingstilstanden vil medføre, at mange arealer rykker mindst en dyrkningsklasse op.

Skitseplanen for hovedafvandingen foreslår en væsentlig udvidelse af Nørreåens bundbredde. Det vil muliggøre en vis forbedring af afvandingsforholdene og en mere miljøvenlig vedligeholdelse af åen. For at opnå en helt tilfredsstillende afvanding af markerne vil det være nødvendigt at oprette mindre pumpestationer og bygge beskyttelsesdiger langs åen på de strækninger, hvor detailafvanding er aktuell.

På grundlag af undersøgelsesnes

resultater er området desuden indtaget efter landøkonomisk interesse. Arealer med høj dyrkningsværdi og med gode afvandingsmuligheder, og som måske allerede dyrkes, prioriteres højere end udyrkede og lavtliggende arealer, der kræver stor investering. Ved inddelingen tilstræbes der større sammenhængende områder.

Undersøgelsen omfatter desuden en vurdering af, hvilken indflydelse en eventuel afvanding kan have på omgivelserne, d.v.s. vandstand i søer, udtørring af kildevand, udledning af jern efter afvanding m.v.

Rapporten er udarbejdet af Hedeselskabets Forsøgsvirksomhed, og kan fås ved henvendelse på tlf. nr. (06) 62 61 11, lokal 225.

V. Larsen og S. Elsnab Olesen.

Hårkjær plantage fylder 100 år

Den 25. april for 100 år siden købte plantør Mads Holt, Påbøl, og købmand Mourids Jensen, Hoven Kirkegård, nogle hede-parceller med tilplantning for øje, og nu efter 100 års forløb er de en del af den 220 ha store Hårkjær plantage.

Flere fattede interesse for sagen, og en dag, da Enrico Dalgas fra Det danske Hedeselskab besøgte Påbøl plantage i nabolaget, opsøgte en delegation ham og opnåede Hedeselskabets bistand til projektet. Et halvt år efter blev der holdt stiftende generalforsamling, og aktietegningen begyndte for at skaffe likvide midler. Mads Holt blev for en årlig sum af 150 kr. valgt til at føre tilsyn med plantningsarbejdet.

Lærer J. Kristensen, Hoven, der allerede i 1865 på eget initiativ havde plantet 75 træer ved skolen, blev formand for bestyrelsen. Beboerne smilede overbærende, da han plantede. Enhver vidste, at træer ikke kunne gro på deres egn. Men de slog rod, og nogle er stadig bevaret. For at mindes hans indsats er der rejst en mindesten ved den gamle skole, og en tilsva-

rende er rejst for Dalgas i Hoven by. *Hedebondens Ven* står der under hans navn.

Også sognets præster gik aktivt ind for skovrejsning. Det var først Carl Lorenzen Nissen i årene 1873-1880 og E. K. Thyssen fra 1885-1894. Sidstnævnte flyttede da til Ølgod og blev senere fra 1908-1921 medlem af Hedeselskabets bestyrelse.

Det var først under de to verdenskrige, at Hårkjær plantage blev indtægtsgivende for ejerne. Træet fra udtyndingen kunne sælges som brænde, og ikke mindst de lokale mejerier skulle bruge betydelige mængder for at holde tryk på kedlerne. Da rødgranerne voksede til, blev det muligt at dække en del af egnens forbrug af tømmer.

Plantagen besøges af mange og er ikke mindst værdsat af jægere. Ledelsen blev i 1952 overdraget skovrider G. Bundesen og skovfoged H. Hvid Kristiansen fra Hedeselskabets 6. plantagedistrikt. 100 års dagen markeres bl. a. ved, at der rejses en mindesten i plantagen, og desuden har medlem af bestyrelsen, fhv. gårdejer Peter Johnsen, Hoven, støvet de gamle protokoller igennem og lavet et uddrag med navne og begivenheder, som har haft betydning for den 100-årige.

hk

Forsøg med naturlig foryngelse i tropisk regnskov

Ecuadors skovbrug har stor spændvidde med hensyn til klima, arter og topografi.

Af forstfuldmægtig

Finn A. Jensen, Hedeselskabet.

Den økonomiske udvikling har bl. a. ført med sig, at en stadig stigende del af den danske befolkning ved selvsyn oplever ting, der førhen måtte søges i rejseskildringernes verden. Det er altid spændende at iagttage og medleve i andre folkeslags skikke, og det er en berigelse at erfare den mangeartheth, naturen byder på, når danskeren for sydgående passerer breddegrad for breddegrad.

I artiklen beskrives skovtyper og skovbrug i den sydamerikanske stat Ecuador, som jeg i sommeren 1975 havde lejlighed til at besøge. Det er

nærliggende at fremhæve naturens mangfoldighed i Ecuador, for landets beliggenhed netop på ækvator og dets markante højdeforskelle skaber basis for mange klimatyper. Andesbjergenes dobbeltkæder opsplitter landet i en vestlig kystklimapræget del, mellem bjergkæderne et højtliggende plateau og endelig en østlig del, der udgør Andesbjergenes skråninger ned mod Amazonbassinet. Til trods for at landet kun er 6 1/2 gange så stort som Danmark, er bl. a. disse vegetationstyper repræsenteret: tropisk regnskov, mangrove, tropisk kratsavanne, subtropisk regnskov og tempereret løvfældende skov.

*

I hovedstaden Quito har landbrugsministeriet til huse i en 12 etagers betonbygning. På en af etagerne har

Tørreplads for planker af træarten Chanul, der bl. a. anvendes til gulve.

skovstyrelsen domicil, og som en integreret del deraf arbejder internationalt rekrutterede eksperter fra FN's landbrugsorganisation FAO. I Ecuador ligesom i så mange andre udviklingslande gør statsmagten krav på at eje alle de skovområder, til hvilke anden ejendomsret ikke kan dokumenteres. Firmaer, der ønsker at fælde træ til industriel brug, må derfor erhverve koncession af staten.

Truslen mod skovene er dog ikke at finde i industriel overudnyttelse,

Otte år gammel forsøgsplantning af træarten *Pinus caribaea* i tropisk regnskovs-område.

men i at den lokale befolkning i stor målestok inddrager skovarealer til dyrkning af landbrugsafgrøder – majs, søde kartofler, bananer, yuka m.m. – og når jorden er pint ud, overgår jorden til kvæghold og vender aldrig tilbage til skovtilstand. Staten har ikke opbygget et blot tilnærmelsesvis tilstrækkeligt kontrolapparat til at forhindre denne såkaldte kolonisation. Som et talende eksempel kan nævnes, at en meget betydelig del af den omtalte kratsavanne er opstået som følge af kolonisation af tropisk løvfældende skov.

Men hvad bliver der nu gjort for at ændre situationen fra tilfældig udnyttelse af skovenes træressourcer til reproducerende skovdrift?

Staten forsøger ad lovgivningens vej at beskytte skovene mod udbytning og landbrug/kvæghold. Staten etablerer kontrolleret skovdrift i områder, der ikke ligger alt for isolerede for omverdenen, og den opretter store naturparker, hvor sigtet er bevaring af såvel flora som fauna. FAO har løbende projekter i landet, og en del bilaterale skovprojekter er ligeledes medvirkende til at uddanne personel, der kan administrere en reproducerende skovdrift.

*

FAO har i 60'erne afsluttet et projekt i et tropisk regnskovsområde beliggende i landets nordvestlige del. Projektets mål var dels at kortlægge træartssammensætningen og derunder egnetheden til industrielle formål, dels at etablere regenerationsforsøg. Forsøgsstationen La Chiquita besøgte jeg sammen med forstfolk fra USA's hjælpeorganisation Peace Corps.

At nå frem dertil er en beskrivelse værd, fordi det illustrerer måden at færdes på: 1 time i fly, 8 timer i mi-

nibus, overnatning, 10 timer i kyst- og flodbåd og endelig 1 1/2 time på ladet af en Unimog-lastbil, der kunne forcere 1/2 m dybt mudder i lateritjord. Og så var vi der, kl. 1 om natten, et godt stykke inde i en kul-sort tropeskov, der uafslægt sydede af ukendte insekters lyde, og hvor natten flængedes af angstskrig fra jaguarens offer.

Jeg vil her omtale stationens interessante regenerationsforsøg. De er ganske vist ikke enestående, men kun få forsøg verden over søger at besvare spørgsmålene: 1) Forstyrres naturskovens biologiske balance så meget ved industriel udnyttelse, at naturlig foryngelse af de betydningsfulde træarter udebliver? 2) Er svaret *ja*, hvilken gentilplantningsteknik må så anbefales?

Svaret på første spørgsmål er oftest bekræftende. At forholdene udvikler sig sådan synes indlysende, når man blot én gang har færdedes i jomfruelig tropisk regnskov i Sydamerika: denne skovtype er nemlig så løvrig og lysuigennemtrængelig i de øvre kronelag, at vegetationen ved jorden er meget sparsom, og at det er muligt at færdes næsten uden brug af huggert; – færdes man derimod i skov, der er tyndet for træer til industrien (sekundær skov), har den øgede lystilgang totalt ændret konkurrenceforholdet ved jorden, og det er nødvendigt at bane sig frem meter for meter med huggert. Det er derfor også nærliggende at forestille sig, at frø fra de tilbageblevne industritræer i sekundærskoven møder spirings- og vækstvilkår så langt fra det optimale, at naturlig foryngelse udebliver.

Da den naturlige regeneration synes for ustabil, må der gentilplantes. Det ligger uden for denne artikels

rammer at beskrive de omfattende forsøg, der er igangsat, men et enkelt føler jeg særlig lovende og biologisk tiltalende: I sekundærskoven etableres et net af korridorer – den enkelte korridor er ca. 2 m bred, og foryngelsestræarten/erne plantes i korridoren med f. eks. 4 meters mellemrum – nettets maskevidde kan eksempelvis være 8 m. Disse korridorer renholdes med huggert, og der tænkes udført bestandspleje, der skal sikre bestandstræerne optimal udvikling.

Træarterne *Pinus patula* (tv.) og *Pinus radiata*, 6 år gamle og ca. 1300 m o. h. Foran ses forfatteren og hans frue.

Der er tale om en tilsyneladende kostbar foryngelse. Deroverfor står imidlertid alternativet: En plantning på renafdrift, hvor uvedkommende trævækst nærmest eksploderer op af jorden, og søger man ad kemisk vej at holde væksten stangen, løber man samtidig risiko for en så kraftig erosion, at jorden »dør«. Omsætningen i jordoverfladen er nemlig så hurtig, at der ikke som herhjemme er opbygget et humuslag, der repræsenterer akkumuleret biologisk masse. Når den tropiske jord er blottet for

Frøbedsplanter af træarten *Pinus patula*, 3-4 mdr. og 1300 m o. h.

vegetation, er den sårbar for erosion, som en nyklækket fugleunge er sårbar for direkte sol.

Denne korridormetode synes lovende, men er endnu på et meget ungt stadium.

Der er i forsøgsområdet etableret regenerationsforsøg med bl. a. træsorterne *Ochroma lagopus* (spansk Balsa), *Humiriastrum procerum* (spansk Chanul), *Virola species* (spansk Chalviande), *Cordia alliodora* (spansk Laurel) og *Brosimum utile* (spansk Sande).

Ved siden af de omtalte regenerationsforsøg afprøves en del træarter, der ikke er naturligt forekommende i Ecuador, bl. a. *Terminalia superba* og *Albizzia falcata* begge fra tropisk Afrika og *Araucaria cunninghamii* fra Australien. Plantningerne er endnu for unge til at bedømme træarternes ydeevne, men er eksempler på, at det selv i områder med langt over 400 naturligt forekommende skovtræarter anses for nyttigt at prøve importerede arter.

*

På ekskursionen til La Chiquita traf jeg lederen af et forstprojekt beliggende på det i indledningen omtalte plateau mellem Andesbjergenes to kæder. Lederen, Th. W. Catchpole, er hjemmehørende i USA og har tidligere gjort tjeneste i Peace Corps. Hans afdeling udgør en del af et økonomisk genopbygningsprojekt, som også omfatter landbrug og kvægavl i et par provinser.

Det statsunderstøttede projekt har som opgave at yde private ejere vejledning i tilplantnings- og dykningsmetoder, efter anmodning at udføre alle forekommende arbejder billigst muligt samt ved planteskoledrift at sikre egnen velegnet og tilstrækkeligt plantemateriale.

Det er med andre ord stedets »hede-selskab«, og det var kedeligt, at der kun var mulighed for ekskursioner og samtaler små to dage.

Provinserne ligger fra 1500 til 4500 m over havet. Under ekskursionen med Catchpole beså jeg et enkelt af en række træartsforsøg, der var anlagt i årene 1968 og 1970, omfattende et stort antal træarter, især fyr. En del af de indplantede fyrrearter fra tempererede egne udviste meget lo-

vende vækst i det første år for derefter næsten helt at gå i stå. Årsagen er, at der i tropeområder ikke indtræder årstidsbestemte variationer i lysintensiteten og derfor ikke den hvileperiode, som for visse træarter er en livsbetingelse; eksemplerne her: *Pinus nigra* (østr. fyr) og *Picea sitchensis* (sitka).

Målingerne viste, at den årlige højdetilvækst for følgende træarter i 4-5 års alderen androg:

	Subtropisk zone 1300-1800 m o. h.	Tempereret zone 1800-2500 m o. h.	Kold zone 2500-3200 m o. h.
<i>Pinus patula</i>	58 cm	90 cm	46 cm
<i>Pinus elliottii</i>	62 cm	46 cm	19 cm
<i>Pinus caribaea</i>	89 cm	63 cm	8 cm
<i>Pinus radiata</i>	85 cm	96 cm	48 cm
<i>Eucalyptus globulus</i>	295 cm	206 cm	65 cm
<i>Eucalyptus robusta</i>	—	120 cm	48 cm
<i>Picea sitchensis</i>	død	10 cm	0

Vore hjemlige sitkagran trivedes slet ikke under disse himmelstrøg, mens eucalyptus-arterne med danske øjne præsterede en himmelflugt.

Blandt andet på basis af disse træartsforsøg udvalgte for lokaliteterne egnede træarter, og dermed var også planteskolens produktionsprogram afstukket. Catchpole solgte årligt 2-3 mill. planter, som hovedsageligt var *Pinus radiata*, *Pinus patula* og *Eucalyptus globulus*.

Det var en oplevelse at erfare den væksthastighed, selv frøbedsplanter udviste. 6-8 måneder efter såning havde man den færdige plante til udplantning. Da arbejdslønnen på stedet var lav, benyttede man næsten udelukkende manuel arbejdskraft.

*

I et land som Ecuador er skovbrugets problemer mangefold større, end

vi er vant til hjemmefra. Ikke blot strækker det klimatiske spektrum sig fra dampmættet tropehede til snegrænsens knastørre og tynde luft, men desuden er udbudet af træarter kolossalt, og adgangen frem til og ind i skovområderne er overmåde vanskelig og bekostelig.

Til trods for Sydamerikas vældige befolkningsstørrelse og skovområdenes omfang er der i dag alt for få uddannelsessteder specielt på mellemteknikerniveauet. Der ligger for den, der har lidt sprogøre og mod på fremmedartet levevis, en sand udfordring i Sydamerika både som underviser på en af teknikerskolerne og som udøvende i marken. Det er mit indtryk, at specielt den ecuadorianske befolkning bereder den besøgende en rig oplevelse uanset opholdets varighed, blot gæsten møder med indlevelsesvilje.

Stormflods- højvande i Limfjorden

Af distriktsingeniør

Niels H. Poulsen, Hedeselskabet.

Vesterhavskysten ved Thyborøn er ikke nogen tidehavskyst som strækningen syd for Esbjerg og højvande i forbindelse med springflod er ikke noget specielt problem ved Thyborøn og i Limfjorden.

Derimod har almindeligt højvande som følge af opstuvning ved storm til tider givet store problemer for de lavtliggende arealer omkring Limfjorden, og der er gennem tiderne udført omfattende dæmningsbyggeri til imødegåelse heraf.

Højvande januar 1954

Et kraftigt højvande, som gav betydelige skader, indtraf 17.-18. januar 1954 og registreredes i den mellemste del af Limfjorden til ca. 1,5 m over daglig vande. Der var dengang betydelige skader som følge af, at de lavtliggende dele af Nykøbing, Skive og Lemvig blev oversvømmet, og man sejlede rundt i både i byernes havnekvarterer. Der skete også flere digebrud, bl. a. ved Sinderup vejle og i den østlige del af Skive.

Også i Løgstør var der store oversvømmelser, og Hjarbæk havn stod i fare for at blive ødelagt.

Det katastrofelignende højvande gav anledning til betydelige sikringsarbejder, tildels med Hedeselskabets medvirken, og der blev f. eks. ved Nykøbing udført omfattende arbejder til sikring mod oversvømmelse fra de lavtliggende arealer bag byen. I Lemvig blev der senere ligeledes udført et nyt afløb for Lemvig sø, ligesom der adskillige steder blev udført forstærkning eller nyanlæg af diger til sikring af landbrugsarealer.

Højvande 1976.

En kraftig vestlig storm tildels af orkanagtig karakter gav et meget kraftigt højvande i den vestlige del af Limfjorden 21.-22. januar 1976.

Ved de foregående højvande var det karakteristisk, at vinden blæste op med fuld styrke af sydvest og drejede over vest og nordvest evt. til nord, men undervejs tabte betydeligt i styrke, og tidligere tabte digebrud og oversvømmelser har normalt kunnet besigtiges i vindstille.

I år var det anderledes, idet vinden forblev ved fuld styrke (ved Hanstholm op til Beaufort 12), efter at den var drejet om i nordvest.

Det gav højvande af en hidtil ikke registreret størrelse i den vestlige Limfjord og mere moderate højvande i Limfjordens østlige del. Ligeledes var nordvendte kyster og digestrækninger stærkt udsat for nedbrydning ved bølgeslag, og der skete brud på en dæmning ved *Geddal* nord for Vinderup, ligesom dæmningen mellem Thyholm og Jegindø blev overskyldet og var ufarbar nogle timer den 22. januar.

I Struer havn registreredes højvande i kote 1,52 m mod tidligere som det højeste 1,48 m, og i »bunden« af Venø bugt var der endnu højere vandstand. Ved Næssund og Jegindø, hvor Thyborøn-kommissionen anslog et højeste højvande i kote 1,30 m, nåede man op på kote 1,48 m eller 15-20 cm højere end nogen tidligere registreret. Ved Løgstør nåede vandet til kote 1,57 m, hvilket til gengæld ikke er det højeste, der er målt

Oversvømmelse af Jegindø-dæmningen i Thyholm kommune under stormen i januar.

på de kanter, og ved Aalborg kun til kote ca. 1,00 m.

De konstaterede højvande giver på enkelte punkter anledning til mindre ændringer i forudsætningerne for dimensioneringen af diger, selv om der

ikke skete skader i væsentligt omfang uden for Geddal. Stort set bestod diger og højvandssikring de kraftige påvirkninger uden væsentlige skader, hvilket må hilses med stor tilfredshed.

2,1 mill. tons jordbrugskalk i 1975

Det danske forbrug af jordbrugskalk og mergel var i 1975 større end nogensinde, og omregnet til kulsur kalk var det 1.751.000 tons. Det tilsvarende forbrug i de 3 foregående år var henholdsvis 1.268.000, 1.586.000 og 1.289.000 tons.

Opgives forbruget i råvare, ser det sådan ud: 66.000 m³ mergel, 103.000 tons kalkslam og 2.136.000 tons jordbrugskalk.

Af kalkningsmidlerne 1975 blev 80 pct. eller 692 kg/ha brugt i Jylland og 20 pct. eller 399 kg/ha brugt på Øerne. Året før, da der var udbringningsvanskeligheder, brugte jyderne kun 484 kg/ha, mens øboerne havde en mindre nedgang til 326 kg/ha.

Ung landmand solgte første kartoffelhøst for 3 kr. pr. td.

*Anna og Karl Chr. Andersen,
Agerskov ved Viborg,
har fået Hedeselskabets
sølvbæger for landboflid.*

– I år, da der har været så megen debat om de høje kartoffelpriser, kan det næsten mere mig at tænke på, at jeg i 1934 solgte min kartoffelavl fra 3-4 ha for 3 kr. pr. tønne, fortæller husmand *Karl Chr. Andersen*, der sammen med sin hustru *Anna* fik Hedeselskabets sølvbæger for landboflid ved Februar-mødet, som Viborg Amts Husmandsforeninger holdt i Viborg.

Det hædrede par bor i Agerskov vest for Viborg, og den nævnte pris for kartofler opnåede de det år, de debuterede som selvstændige landbrugere. Fremtidsudsigterne var ikke lovende, for kartoffelavlens skulle i de følgende år være en af deres væsentlige indtægtskilder. Men bunden var nået i denne omgang i den usikre kartoffelbranche. Den højeste pris tilfaldt dem først i 50'erne. Da fik de 50 kr. pr. tønne for et mindre parti læggekartofler.

Andre indtægter til at klare dagen og vejen kom fra kvæg, grise-

søer og mælkekørsel. Og så havde *Anna Andersen* systue – i 40 år. Da hun begyndte, fik hun 3 kr. for at sy en kjole, og den højeste betaling, hun opnåede, var 65 kr. Men det var også for en lang kjole, understregede hun. – De første 30 år syede *Anna Andersen* på trædemaskine. Så var den slidt op og blev erstattet af en elektrisk drevet maskine.

– Min kone arbejdede for billigt, men jeg sagde altid, at så længe jeg formåede at tjene føden til hende, kunne vi nok få råd til, at hun syede, indskyder *Karl Andersen* med glimt i øjet.

Nu sys der ikke mere for fremmede, men maskinen står fortsat ved stuens sydvendte vindue og bliver jævnlige rørt, for der er nu et dusin børnebørn i familien, og deres »i-klædning« kan nok give beskæftigelse til en bedstemor, der er anerkendt syerske.

*

Skildringen af syvirkomheden skal dog ikke tilsløre den kendsgerning, at familiens eksistens i det væsentlige var baseret på landbrugsbedriften. *Karl Andersen* skiftede kvægrace tre gange, før han blev tilfreds. Rækkefølgen var sortbroget, rød og jersey. Han var misfornøjet med de store racer, for med dem kunne han ikke holde bestanden vedlige uden indkøb udefra. Men da der kom jersey på stald, viste de sig at være så slidstærke, at der blev afkom tilovers, der kunne sælges som avlsdyr.

I 10 år kørte *Karl Andersen* mælk til Ravnstrup Mejeri, og i nogle år med vigende mælkemængde turde bestyrelsen ikke licitere mælkekørselen ud til fast pris. En tid blev

mælkekuskene derfor aflønnet med 29 øre pr. 100 pund. Det gav Karl Andersen en indtægt på 2,65 kr. pr. tur à 4 timer. For pengene købte han korn til hestene, så de kunne tage en tørn på marken om eftermiddagen.

Der hører 18,5 ha til ejendommen i Agerskov, og af dem var godt 6 ha hede, da Andersen-familien fik foden under eget bord. I løbet af tre år forvandlede heden til ager, og lagt til det øvrige dyrkede areal blev det muligt at lægge markplanen om, så agrene fik bedst mulig beskyttelse af de læhegn, der blev plantet omkring dem i de følgende år. For læ skulle der til for at holde jorden hjemme, opdagede Karl Andersen under en storm i 1938, da der skete omfattende skader på grund af jordfygning. Han havde netop pløjet dybe render for at plante røn omkring have og bygninger, og de føg helt til med sand.

Karl Andersen købte 39 favne mergel til heden, men passede samtidig på ikke at overdosere, da for højt kalkindhold i jorden er med til at give skurvede kartofler. Han fik også senere ry for at have fine kartoffelafgrøder. Når Karl Andersen gav chaufføren en krone ekstra og selv hjalp med at læsse af, kunne han få mergellæsset bragt ud og lagt i dynge på marken.

Desuden opnåede Karl Andersen at få et grundforbedringslån på 900 kr. til opdyrkning af de 6 ha hede. Det var en sum der rakte langt dengang. Med den var det muligt at få det hele pløjet, harvet og få hver ha gødet med 200 kg superfosfat, 100 kg kali og 100 kg kalksalpeter.

*

Det var Hedeselskabets flyvende korps, som plantede læhegn på ejendommen – tjørn på den laveste jord

og hvidgran på resten. Karl Andersen mener, at det var folketingsmand Laust Nørskov, Løvel, som var »bagmand« for de bevillinger, der efter 1938-stormen gjorde det muligt at iværksætte en storstilet læplantning på de lette jorder.

Arbejdsleder for det flyvende korps, som plantede der på egnen, var J. Malmbak, Frederiks, som senere blev inspektør og leder af Hedeselskabets Maskincentral i Klosterlund ved Engesvang.

Han var på god talefod med de landmænd, som fik plantet, og en eftermiddag i april 1945, da Karl Andersen og en nabo så ham komme trækkende hen ad vejen med en tungt læsset cykel, kunne de ikke begribe, at han kun hilste flygtigt og

Anna og Karl Chr. Andersen med Hedeselskabets sølvbæger.

åbenbart var ude i et ærinde, der hastede.

Da krigen var forbi, fik de to landmænd forklaringen. Under dække af landmålerstokke og andet udstyr havde Malmbak 1000 skud maskinpistol-ammunition og plastisk sprængstof hængt på cyklen. Han nåede netop hjem til Frederiks, før cykelhjulene eksede under vægten. Patronerne blev ikke brugt, men en del af sprængstoffet fik den tilsigtede

virkning på nogle af værnemagtens biler.

— — —

Nu drives der kvægløst landbrug på ejendommen i Agerskov. En hofteskade har stækket Karl Andersens arbejdsevne, men et godt humør har både han og hans kone. — Så længe hun kan sy på PFAFF, og jeg kan køre i DAF, skal vi ikke klage, siger han. *Hans Sigfred Knudsen.*

Venter større bevilling til læplantning

— Hvis et forslag fremsat af Venstre og Radikale om en øget bevilling på 5 mill. kr. årligt til læplantning vedtages, kan der plantes yderligere 900-1000 km læhegn om året, sagde formanden for Fællesudvalget for læplantning i Ribe amt, gårdejer *Holger Vesterager*, Loft, ved læplantningsmødet i Varde den 28. januar.

Planteforbruget vil dermed øges med 3 mill. stk., og det er en udvidelse, som passer bedre til behovet end det, der kan plantes efter de nuværende bevillinger, som med den inflation, vi har, ikke rækker langt.

Situationen er den, at om 10-15 år er der ikke mange hvidgranhegn tilbage, da hegn, som er plantet for 30-40 år siden, ofte er ødelagt af rodsvamp.

Udvalget foreslår, at der ikke udbetales tilskud til plantninger under

100 kr., da de mange småbeløb kræver en uforholdsmæssig stor administration. Tilskud udbetales i fremtiden til planteskolerne.

Holger Vesterager omtalte den kritik, der undertiden rejses mod Hedeselskabet, angreb, man som landmand må sige er skudt langt over målet. Med henblik på miljøministerens undersøgelse af, om Hedeselskabets i Ribe amt kunne være rådgiver i sager, der tjente såvel landbrugets som det offentliges interesser, sagde Vesterager, at Hedeselskabet efter hans opfattelse altid optrådte som uvildig rådgiver og havde helhedens interesser for øje.

Hedeselskabet tager ikke opgaver op, uden at det er bedt om det, og når der ved f. eks. afvandingssager rettes kritik mod selskabet, bør den i stedet rettes mod lodsejerne, da det er på deres opfordring, et projekt gennemføres.

Ved mødet fortalte videnskabelig assistent ved Statens ukrudtsforsøg, forstkandidat T. Rubow, om kemisk renholdelse af læhegn, og landskonsulent Frode Olesen, Århus, om læhegnenes pleje.

Foregangsmand ved læplantningen

Sammen med referat af læplantningsmødet i Varde er det rimeligt også at nævne en af initiativtagerne og en energisk forkæmper for læplantningen, konsulent Martin Sørensen, Esbjerg. Tidligere afdelingschef ved Hedeselskabets plantningsafdeling, skovrider B. Steenstrup, Viborg, tegner et billede af hans indsats.

Havebrugskonsulent Martin Sørensen, Esbjerg, har i et langt liv øvet en fortjenstfuld indsats for fremme af rationel læplantningsarbejde.

Martin Sørensen blev i 1898 født i Vrejlev sogn i Vendsyssel. Han blev landbrugskandidat i 1924, var konsulent på Koldingegnen 1924-25 og gennemgik derefter i 1925-26 et ekstraordinært havebrugskursus på Landbohøjskolen.

Den 1. april 1926 blev han på foranledning af forstander Niels Esbjerg og klitinpektør V. Pinholt, der begge var varmt interesserede i tilrettelæggelse og udbygning af læhegnsnettet i Jylland, ansat som havebrugskonsulent i Ribe amts vestre Landboforening med domicil i Esbjerg, og i denne stilling udrettede han i de følgende år et enestående dygtigt og højt påskønnet arbejde.

Martin Sørensen var ikke alene en kyn- dig og afholdt rådgiver for den enkelte jordbruger, men magtede også takket være et udpræget organisations- og agitationstalent at få etableret en række effektivt arbejdende lokaludvalg med en repræsentant for landboforeningen, husmandsforeningen og plantningsforeningen, og, hvad der ikke mindst var af betydning, med den lokale planteavlskonsulent som sekretær.

Disse udvalg, der fortsat fungerer, undersøger i hver sit område med Martin Sørensen som inciterende rådgiver muligheden og behovet for gennemførelse af læplantningsarbejde af kollektiv karakter og formidler fornøden rådgivning til de ejere af landbrug, der er interesserede i selv at plante læ på deres ejendomme.

Siden 1957 har Martin Sørensen hvert år i januar måned sammenkaldt til et møde i Varde, hvor mange interesserede fra hele Jylland har deltaget, og hvor en lang række problemer af betydning for læplantningsarbejdet er blevet belyst i foredrag af specialister fra forskellige fagområder.

Martin Sørensen blev pensioneret i 1970, men det ændrede ikke i væsentlig grad hans aktiviteter. Hans interesse og ildhu er urokkelig.

Udvalget for læplantning i Ribe amt

Martin Sørensen.

blev omorganiseret den 1. januar 1976, men de hidtil praktiserede retningslinier for arbejdet vil utvivlsomt blive fortsat.

Martin Sørensen er blevet kendt og påskønnet langt uden for sin egen egn, og hans arbejdskraft, interesse og erfaring er blevet udnyttet på forskellig vis, blandt andet i årene 1961-70 som bestyrelsesmedlem i De samvirkende Plantningsforeninger.

Haven er et kulturtilbud

— Ordet *have* dækker samme begreb som paradisi, nemlig et beskyttet område, bag hvis skjærmende ramme, det er muligt at dyrke og kultivere ikke lokale planter under stærkt forbedrede vækstvilkår gennem menneskelig indsats, måske det eneste sande kulturtilbud til en stærkt voksende menneskehed, sagde formanden for Det jyske Haveselskab, lektor *Sven Hansen*, ved en sammenkomst i anledning af, at tidsskriftet HAVEN fyldte 75 år.

Det fornyede tilbud kom til Danmark i en yderst trængt situation da Enrico Dalgas i 1866 startede Det danske Hedeselskab og gennem dette udførte et enestående plantningsarbejde og derved etablerede en klimatisk og økologisk situation, der kunne danne ramme om det have- dyrkningsarbejde, i hvilket han, som medstifter af Det jyske Haveselskab, så en mulighed og en nødvendighed.

Der findes i Danmark 800-850.000 en-families huse med haver, hertil kommer langt over 100.000 kolonihaveejere. Mere end halvdelen af den danske befolkning bekender sig til en boform og brug af væsentlige arealer for personlig brug, arealer som vort lille land klogt, men også generøst, stiller til rådighed herfor.

Kort sagt

Distriktschef O. Kirk Jacobsen, Hedeselskabet i Videbæk, har efter anmodning fra DANIDA været 3 uger i Bangladesh for at forberede projekteringen af dambrugsanlæg.

Tidsskriftet havde i nr. 1 1976 et interview med tidligere distriktsbestyrer K.M. Pedersen, Højbjerg. Han fortalte heri, at han for 55 år siden havde projekteret dræning hos Hans Hansen, Dinesgården på Tåsinge.

Kort tid efter, at tidsskriftet var udkommet, fik K.M. Pedersen brev fra Hans Hansens søn, den 77-årige Rs. Hansen, som nu er ejer af Dinesgården. Han var godt en snes år, da dræningen fandt sted, og han meddelte i sit nytårsbrev, at drænsystemet stadig virker perfekt, og at der i fjor blev høstet 35 fold på de drænedede arealer.

Der ventes på landvæsenens tilladelse, og når den foreligger, kan Dronninglund gamle mølledam, der forsvandt for 25-30 år siden, reetableres.

Det er Hedeselskabets distriktskontor i Brovst, som har udarbejdet planer for projektets gennemførelse. Dammen kommer til at dække en flade på 2,2 ha, men først skal der fjernes 24.000 m³ fyld.

Det jydskes Haveselskab holder landsdelsudstilling i Tinghallen i Viborg 3.-5. september. Hedeselskabets direktør K. Sandahl Skov har sagt ja til at indtræde i udstillingens præsidium.

Vistoft Sogns Plantningselskab på Mols er blevet omdannet fra et aktie- til et anpartselskab. Samtidig forhøjedes aktiekapitalen til 33.600 kr. Skovrider Ib Green, Hedeselskabet, er udpeget til direktør for selskabet.

Gårdejer Henrik Sørensen, Jernvedlund, der har været forretningsfører for Bramming distrikt siden 1962, har nu ønsket at blive afløst, og hvervet er herefter overtaget af Henrik Sørensens svigerdatter, fru Linda Steiner Sørensen, Tingvejgård, Jernvedlund, 6771 Gredstedbro.

De samvirkende Plantningsforeningers årsmøde er henlagt til Kimbrer-Kroen i Ars fredag den 28. maj.

Mere end et halvt hundrede års debat om en ny laksetrappe ved Gudenå-centralen i Tange vil nu ebbe ud, efter at der er opnået enighed om at lave en mere hensigtsmæssig trappe.

Distriktschef O. Kirk Jacobsen fra Hedeselskabet er blevet anmodet om at udarbejde en skitse til et trappeprojekt.

Følgende medarbejdere har nævnt dato været ansat ved Hedeselskabet i 40 år:

1. februar: Skovrider Sv. Larsen, Tolne.
1. februar: Overkonstruktør L. W. Rasmussen, Århus.
9. maj: Laboratoriebetjent Henry T. Pedersen, Viborg.
1. juli: Afdelingsingeniør Arne Sørensen, Tønder.
1. september: Overkonstruktør Søren E. Hansen, Hjørring.
1. september: Overkonstruktør Harald Simonsen, Haderslev.
7. september: Overkonstruktør Otto Andersen, Viborg.
16. november: Skovfoged Ove Svendsen, Guldborgland.

Kongenshus Mindepark har fået en gave på 10.000 kr. fra Sparekassen Danmark til restaurering af bygninger.

Hedeselskabet har købt Mærsk Plantagen på Rens Mark i Tinglev kommune. Den 15,5 ha store plantage er siden først i 40'erne blevet administreret af Hedeselskabets 12. plantagedistrikt i Skærbæk og ligger nabo til Hedeselskabets plantageejendom Rens Hedegård.

Sælger af plantagen var Kaptajn Peter Mærsk Møller og Hustru Anna Hans Jepsens' Mindefond (Det Møllerske Fond).

I de sidste 25 år er der sket en sikring og dyrkningsmæssig forbedring af 200.000 ha fladt land syd for Bretagne i Vestfrankrig.

Jordtypen var kompakt og uegnet til dyrkning, og for at forbedre jordstrukturen var det nødvendigt at foretage afvanding. Ved at bekæmpe sivvæksten og tilføre kunstgødning er der opnået en forøgelse af udbyttet, så det nu kan give foder til 3 storkreaturer pr. ha pr. år. Tidligere kunne der kun skaffes foder til 1/2 storkreatur på det samme areal.

De ni kapverdiske Øer 500 km vest for Afrika, »opdaget« 1640, kæmper med store problemer. De er næsten uden naturlige ressourcer. Skovene er fældet, og jorden er ødelagt af erosion.

Kun 10 pct. af fødevarerne til de 300.000 indbyggere kan avles på øerne, og erhvervslivet kan kun indtjene 5 pct. af den fremmede valuta, som skal bruges til den nødvendige import.

PRINSENS BRYG

— en frisk pilsner

BRAGEET ^{filter} DRÆNRØR

Godkendt efter fælles nordisk standard under DS-2077.1

BRAGE PLAST . 06 - 28 26 00

AKTIESELSKABET

MIDTBANK

HUSK AT MELDE FLYTNING til postvæsenet!

St. Hjøllund Savværk og Imprægneringsanstalt

er køber af nåletræ
til bygningstømmer og master

Hjøllund, 7362 Hampen . Tlf.(06) 86 91 00

MODERNE HAVEREDSKABER
DER LIGGER GODT I HAANDEN

SUPER LET-
VÆGTSSKOVLN
»ZINCKLET«

GØR ARBEJDET LET
LET MEN STÆRK SKOVL

FAAS OGSAA MED
STØVLEBESKYTTER

DEN ER RIGTIG

ZINCK GODTHAAB

fornuftig
forsikring

NYE DANSKE LLOYD
NYE DANSKE LIV

Hovedkontor:
Rådhuspl. 14, 1583 København V.
Tlf. (01) 15 06 42
Lokalkontorer:
Overalt i landet

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (06) 62 62 88

ALT I ELEKTRICITET

Det betaler
sig i ...

Union Betonvarefabrik
A/S. Vojens (04) 54 13 30

Union

BETONVAREFABRIK A/S . VOJENS

(04) 54 13 30

GT-M og GT-F rør
Fliser
Kantsten
Fundamentblokke
Brøndsten
Delta systembrønde
Landbrugsrør m/fals

SØNDERJYLLANDS
CENTRALE FABRIK

Dir. K Kjørulf priv. (04) 85 12 44

Frøavlcentret

HUNSBALLE

Telefon Holstebro (07) 42 05 33

Frøavl og frøhandel

topsikring

-det bedste af AUMLU

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (04) 75 12 50

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter
Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende

Kornvalse
til
landbrug

A/S MØLLESTENS-
FABRIKKEN

engsko

Strømmen
8900 Randers
Telefon (06) 42 99 99

ELEMENTBROER - JERNBETONSPUNSPANKER

Specielle emner efter opgave.

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cømentvarefabrik - Tlf. (07) 32 16 00

A/S N. SKYTTE

RØDE DRÆNRØR

2" - 8" - samt grenrør i
forskellige dimensioner

GALTEN TEGLVÆRK (06) 94 30 29

— det bedste
vandingsanlæg

Vandingsmaskiner fra 10 m³ pr. time
til 120 m³ pr. time.

Send os et kort eller tegning over Deres
marker eller forlang besøg.

Vi arbejder over hele landet.

Stærkeste rør med hurtige og
robuste koblinger.

Sprinklere, der vander jævnt.

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghoj pr. Fredericia tlf. (05) 95 22 11

**HAFNIA
HAAND I HAAND**

-helsikring i hverdagen

Hedeselskabets Centralplanteskole

Tvillum Skovgaard . Faarvang

Telefon (06) 87 15 00

- Planter af hårdføre racer til skov, læ,
- hæk, vildtremiser og sommerhusgrunde.

HOLSTEBRO

BETONVAREFABRIK A/S

Holstebro telf. (07) 42 00 03
42 07 88

Alt i betonvarer
indenfor
Dansk ingeniørforenings
normer
samt specialopgaver,
f. eks. spunsplanker

Stenvad

Cementstøberi

Telf. Stenvad 06 - 38 24 11

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

LANDBRUGSRØR spørg

GRINDSTED BETONVAREFABRIK A/S

TELEFON (05) * 32 06 88

G.T. rør, landbrugsrør, brøndgods, kantsten, fliser, fundamentsblokke.
specialvarer efter opgave

Flagstænger

i alle længder –
oltebehandlet
eller trykimpræg-
neret, forsynet
med knop og
klamp. Vi har
også egestøtter
og beslag til
flagstænger.
Rekvirér bro-
chure med
priser.

H HEDESELSKABET
7330 BRANDE
TLF. (07) 18 10 88

- AVERTER I HEDESEL- ●
- SKABETS TIDSSKRIFT ●

E. M. Dalgas' mindelegat

Legatet uddeles i portioner på mindst 500 kr., kun under særlige omstændigheder på over 5000 kr. til støtte eller præmiering af een eller flere personer, institutioner eller sammenslutninger, der ved beplantning, læplantning, opdyrkning og kultivering af uproduktive arealer eller på anden måde yder en fortjenstfuld indsats indenfor de områder, der omfattes af Det danske Hedeselskabs formålsparagraf.

Ansøgere, der ønsker at komme i betragtning ved den i 1976 foretagne uddeling af legatet, må indsende ansøgning stilet til Det danske Hedeselskabs bestyrelse, adresse Hjultorvet, postbox 110, 8800 Viborg, inden den 31. marts d.å. på ansøgningsblanket, der kan rekvireres sammested, eventuelt på telefon 06 - 62 61 11.

Viborg, den 10. marts 1976.

K. Sandahl Skov.

HEDESAGEN UNDER FORVANDLING

af Erik Helmer Pedersen

2. bind af Hedeselskabets historie (1914-1966)
600 sider, rigt illustreret, uindbundet (incl. moms) kr. 98,00

Sammen med 1. bind

DET INDVUNDNE DANMARK

omhandlende perioden 1866-1914, af Fridlev Skrubbeltrang, er beretningen om de 100 år en historisk redegørelse af varig værdi.

Pris for 1.del er uindbundet (excl. moms) kr. 76,00

Bøgerne fås ved henvendelse til Hedeselskabets Hovedkontor,
8800 Viborg.

HEDESELSKABETS LABORATORIUM

Hjultorvet . 8800 Viborg . Telefon (06) 62 61 11

Autoriseret af landbrugsministeriet til udførelse af jordbundsanalyser.

Ansvarlig i henhold til autorisationen:
civilingeniør J. Frederiksen

Kemiske og fysiske jordbundsanalyser

Drikkevandsanalyser

Analyser af spildevand og vandløbsvand

Analyse af kalk, mangel og brændselstoffer

I øvrigt mange arter

af kemiske og fysiske analyser

Automatisk analyseudstyr i jordprøvelaboratoriet.

SPAREKASSEN

Midtjylland

sds

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærsgade

Telefon (06) 87 03 33 - 87 00 25

**PLANTER I L SKOV,
LÆHEGN OG HAVE**

PINDSTRUP SPHAGNUM

leveres i følgende sortimenter og størrelser:

FIN	Poser à 430 l og 200 l
MELLEMFIN	Poser à 400 l
GROV	Baller à 520 l
PINDSTRUP/PLUS, næringsberiget	Poser à 200 l og 100 l
LØS USORTERET	vognlæs, min. 25-35 m ³
FÆRDIGBLANDING 1	Poser à 400 l
FÆRDIGBLANDING 2	Poser à 200 l

PINDSTRUP MOSEBRUG ^{A/s}

PINDSTRUP

8550 RYOMGAARD

Tlf. (06) 39 61 00

^{A/s} DANSK FRØHANDEL

TRIFOLIUM - SILO

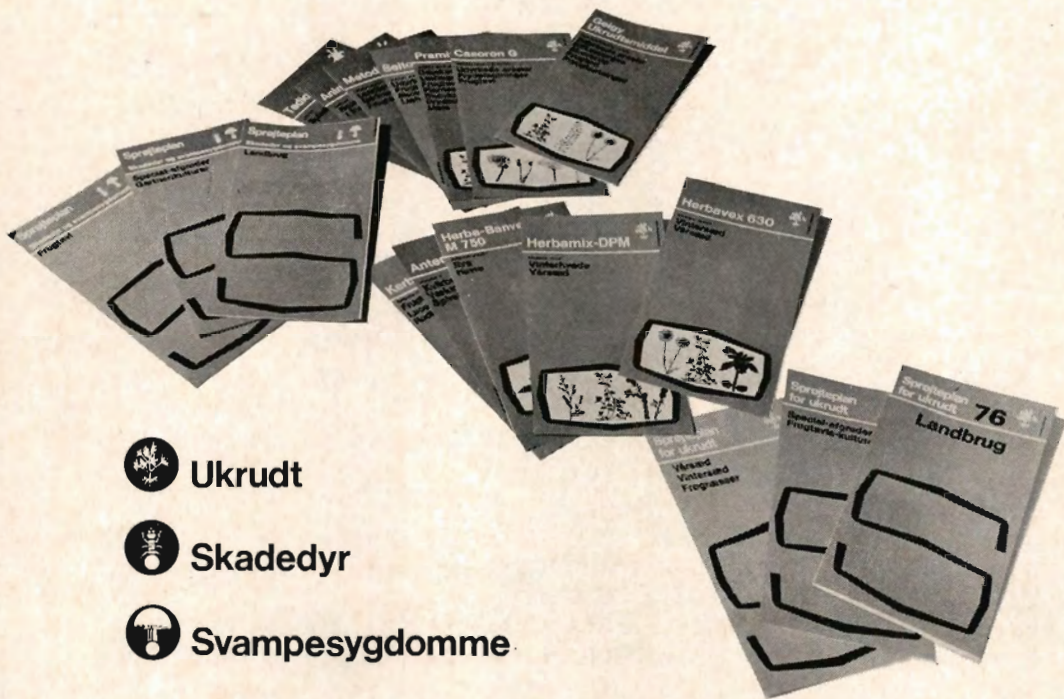
TAASTRUP (02) 99 00 11 . GRENAÅ (06) 32 05 00 . RANDERS (06) 44 72 11

har gjort det
nemmere at vælge

de rigtige
præparater til

PLANTEBESKYTTELSE

Ukrudt

Skadedyr

Svampesygdomme

KEMISK VÆRK KØGE A/S

4600 Køge · Telefon (03) 65 75 85

Rekvirer brochurer hos Deres forhandler eller
via en af disse telefoner:
Kemisk Værk Køge A/S: (03) 65 75 85
Odensekontor: (09) 14 01 56
Jørn Hansen: (08) 13 66 61

A. P. Jacobsen: (06) 46 12 12
H. C. Suhr Henriksen: (09) 17 21 90
Erik Worsøe: (09) 11 26 56
Anders Larsen: (03) 27 43 80